

da nije dobra riječ *nogomet* jer je nema u Pravopisu, pa treba upotrebljavati riječ *fudbal* koja se u Pravopisnom rječniku zaista nalazi. Ali takvo je shvaćanje potpuno pogrešno. Po malo prije spomenutoj smjernici za izradu Pravopisnog rječnika, u nj treba da uđu samo riječi koje su pravopisno zanimljive, tj. riječi koje imaju u sebi kakav pravopisni problem: da li da ih pišemo sa *č* ili *ć*, sa *ije* ili *je*, s velikim ili malim slovom i sl. A riječ *nogomet* uopće nije takva, nju zna svak napisati bez ikakve teškoće i sumnje. Naprotiv, u riječi *fudbal* pisac se može kolebati da li da napiše *fudbal* ili *futbal*, pa joj je stoga mjesto u Pravopisnom rječniku. Općenito govoreći, odsutnost riječi u Pravopisnom rječniku ne znači ujedno i njezinu diskriminaciju. Drugo je Pravopisni rječnik, a drugo opći rječnik književnog jezika, koji se upravo izrađuje.

Treći se prigovor najčešće pojavljuje u ovakvu obliku: »Krasne li nam riječi preporučujete za upotrebu, i *odžačar*, i *dumrug-džija*, i *dželep*, kao da nemamo lijepih naših riječi *dimnjačar*, *carinik*, *stado volova*! Odatle vam samo tolike tudice?« Ni ovaj prigovor nije na mjestu, jer Pravopisni rječnik hoće samo da pokaže kako se te riječi pišu ako ih tko upotrebljava, ali ne propisuje njihovu upotrebu. Takve se riječi pojavljuju u mnogim našim govorima i tekstovima, pa je potrebno znati kako se pišu. To ništa ne dira u pravo pisca da sam odabire mjesto njih riječi sa slavenskom, hrvatskosrpskom osnovom. Drugim riječima, prisutnost nekih riječi u Pravopisnom rječniku ne nameće piscu njihovu nasilnu upotrebu.

II. Pored spomenutog *Pravopisa hrvatskosrpskoga (srpskohrvatskoga) književnog jezika* u isto je vrijeme izišlo iz štampe i školsko izdanje: *Pravopis hrvatskosrpskog (srpskohrvatskog) jezika*, također jedno latinicom i ijekavski, a drugo ćirilicom i ekavski. Oba su ta izdanja prema zaključcima Pravopisne komisije priredili dr Mihailo Stevanović i dr Ljudevit Jonke. I taj školski priručnik sadrži Pravopisna pravila, Pravopisnu terminologiju i Pravopisni rječnik. Pravila su prilagođena shvaćanju školske omladine i u znatnoj su mjeri skraćena, Pravopisna ter-

minologija je potpuno ista, a Pravopisni rječnik znatno je kraći i bez akcenata. Čitava knjiga ima u latiničkom izdanju 283 strane, od čega otpada na pravila 130 strana, na terminologiju 6 strana i na rječnik 136 strana. Školski je pravopis u svemu osnovnom izrađen po principima koji su došli do izražaja u velikom Pravopisu, samo što je Pravopisni rječnik izrađen drugačije. Kao i ostali dio knjige, tako su i Pravopisni rječnik izradili sami priređivači. Nema sumnje da će se i za školske potrebe morati dati veći rječnik, ali to je zadatak novijih izdanja. Čitalac će primijetiti da su u Pravopisnom rječniku školskog pravopisa neka rješenja drugačija nego u velikom, npr. *Boka kotorska*, *Pećanac*, *žvakati*, *žvačem* i *žvatati*, *žvačem*, ali to je samo zato što su u školskom izdanju izostale pogreške zbog jednostavnijeg načina rada i zbog manjeg obima posla.

Moglo bi se još u vezi s Pravopisom postaviti jedno značajno pitanje: nije li možda pojava novog Pravopisa izazvala kakve teškoće ili smetnje u onih koji pišu? Mislim da praksa pokazuje kako u tom pogledu nije bilo nikakvih naročitih teškoća ni smetnja. A to zaista nije slučajno, nego je rezultat svjesne težnje Pravopisne komisije koja je sebi već na početku postavila zadatak da nadograđuje na ono što već postoji i da traži što jednostavnija i lakša rješenja.

Ljudevit Jonke

O ČISTOĆI NAŠEG JEZIKA Suzbijanje jezičnih izopačenosti

Naše najveće blago, koje visoko cijene i upućeni strani pisci, jesu naše jedinstveno lijepe narodne pjesme koje je spjevao anonimni nepismeni seljak-rapsod. Te su nam pjesme, kojima se divio i prevodio ih još neumrli Goethe, pronijele svijetom veću slavu nego sva ostala naša književnost. A nije čudo, jer poslije Homerova eposa jedva da je još koji narod iz skromnih seljačkih drvenjara iznjedrio takvu pjesničku dragocjenost, jezično savršenstvo i duboku narodnu filo-

zofiju. I eto te naše narodne pjesme neiscrpan su izvor pravih bisera i nenadmašivi uzor ljepote i bogatstva našeg jezika, odakle bi trebalo da izobilno crpe svaki naš pismen čovjek, a naročito svaki naš pisac.

Međutim, prateći godinama našu dnevnu štampu, časopise i proizvode naše književnosti, čovjek se mora snebivati na koliko neznanja, nemarnosti i ležernog izopačavanja našeg jezika nailazi u tim pismenim sastavcima. Upravo je nevjerovatno da se ljudi od pera tako malo staraju o pravilnosti jezika, odnosno o tom da ga nauče oni koji ga nisu sa materinjim mlijekom usisali, nego su tek u školi počeli da ga uče. S druge strane nepojmljivo je kako oni koji su pozvani da vode brigu o čistoći jezika, a to su urednici novina i časopisa, ništa ne poduzimaju da se bar najgrublje nakaradnosti našeg jezika smanje, ako ne već sasvim iskorijene.

Godinama sam prikupljao i bilježio najdrastičnije jezične nepravilnosti i izopačenosti koje se dnevno pojavljuju naročito u našoj štampi, pa mislim da će biti od izvjesne koristi ako ih u »časopisu za kulturu hrvatskosrpskog jezika« objavim i tako ukažem prstom na jedan veliki kulturni nedostatak, koji se sistematskim radom može i mora iskorijeniti. A kako su neki novinari toliko tvrdoglavi u kvarenju jezika i toliko gluhi na sve opomene i prigovore pozvanih stručnjaka, ja mislim da bi bilo potrebno da redakcije novina i časopisa poduzmu sankcije protiv novinara koji kvare i izopačuju naš lijepi jezik, da bi ih tako natjerali da više paze i misle što i kako pišu. Rekoh da jezik treba učiti. Da, učiti! Znam starog priznatog pisca koji je od majke naučio najčistiji narodni jezik, a kojim savršeno vlada, pa ipak cijelog svog vijeka uči i produbljuje svoje znanje o jeziku. A neki mladi novinari i književnici misle da mogu napisati što god im padne na pamet i kako god ih je volja bez obzira na jezična pravila i duh našeg jezika.

Primjećujem da ću ovdje iznijeti jezične i stilske nepravilnosti i izopačenosti bez ikakva sistema i kategorizacije, onako kako sam ih bilježio, sa jedinim ciljem da upozorim

filološke stručnjake na njih, a s druge strane da potaknem na razmišljanje i opreznost ljude od pera kako bi u svom radu više pažnje poklanjali pravilnosti i čistoći jezika. Ovdje valja istaći da se je kod nas sve do danas zadržalo u jeziku dosta germanizama, koji su ušli u naš jezik još prije sto i više godina kad se uvodio narodni jezik u škole i urede, pa su ljudi odgojeni u njemačkim školama i zaposleni u njemačkoj administraciji na brzu ruku i nevjesto prevodili riječi sa njemačkog, te tako uvodili u naš jezik njemačku jezičnu i stilsku konstrukciju. Doista je već krajnje vrijeme da se ti loši zaostaci mučne prošlosti zauvijek eliminiraju i da se piše pravilnim narodnim jezikom.

Da počnem odmah sa tim germanizmima. Evo ih: svjedodžba mu je izdana po upravi škole (mjesto: svjedodžbu mu je izdala uprava škole); izvještaj mu je saopćen kroz mjesni komitet (mjesto: izvještaj mu je saopćio m. k.); traženo je da ga se sasluša (dass man ihn verhört) mjesto: da bude saslušan; opomenut je da može po od plenuma na sjednici izglasanoj izmjeni, ponovo doći na položaj predsjednika (mjesto: prema izglasanoj izmjeni na plenumu); on je dobio na terenu (mjesto: dobio više terena, tj. pojačao svoj položaj); jugoslavenstvo je već stotinu godina uhvatilo korijen, samo ga se umjetno potiskiva po reacionarima (mjesto: samo ga umjetno potiskuju reacionari). Na prvi siječnja (Am ersten Jäner) mjesto: prvog siječnja. Kišilo je (Es hat geregnet) mjesto: kiša je padala; Ako se vidjelo da se ih ne može ukloniti, onda ih se zaobišlo (mjesto: Ako se vidjelo da ih ne mogu ukloniti, onda su ih zaobišli); Vlada ostaje »kod Schlütera« (najčistiji germanizam!) mjesto: vlada je za Schlütera, tj. da on ostane ministar. — Komunistima je uspjelo (es ist gelungen) srušiti ga (mjesto: komunisti su uspjeli); Teško će biti da ih se realizira (dass man sie realisiert) mjesto: teško će biti da se realiziraju; Drug govori ružno »preko njega« (mjesto: o njemu). Puška je »zakazala« (hat versagt). Zar nije bolje reći: zacajila ili nije okinula. Zašto ropski prevoditi sa njemačkog, i to tako nakaradno! — On je probavio na odmoru.

Zar to ne podsjeća na probavu, a pravilan je izraz: proboraviti.

Zašto postoje plaćeni korektori u redakciji? Da završim za danas sa jednom upravo drastično nakaradnom rečenicom koju je na žalost napisao jedan »jezikoslovac«: »Proučavanje problema fonetiziranja stranih imena podsjeća me na one naše jezikovođe (!), koji nam nameću jezik zaista umjetnosno (!) jedincat u svoj jedincatoj jedincatosti (!). Ne sjećam se da je netko pokušao anektirati (!) onoga prosječnog čitača« itd. Reče i ostade živ!

Dr U. Masić

TREĆI KONGRES JUGOSLAVENSKIH SLAVISTA U LJUBLJANI

Od 18. do 23. rujna 1961. održan je u Ljubljani Treći kongres Saveza slavističkih društava Jugoslavije, na kojem su sudjelovali i slavisti Narodne Republike Hrvatske preko svojeg središnjeg udruženja Hrvatskog filološkog društva u Zagrebu. Najviše je delegata iz Hrvatske bilo iz Zagreba, Zadra i Osijeka. Rad se kongresa, kojem je predsjedao Bratko Kreft iz Ljubljane, odvijao u tri sekcije: u lingvističkoj, u literarnohistorijskoj i u pedagoškoj. U plenarnoj sjednici zapaženo je izvrsno predavanje predsjednika Slovenske akademije Josipa Vidmara »Smisao naše književnosti«, iz kojega je opširne izvode donijela i dnevna štampa. U plenarnoj sjednici proslavljene su i značajne godišnjice: Dvadesetogodišnjica naše narodne revolucije, 150-godišnjica smrti Dositeja Obradovića, 100-godišnjica Hrvatskog narodnog kazališta u Zagrebu i Srpskog narodnog pozorišta u Novom Sadu, 100-godišnjica Zbornika makedonskih narodnih pjesama braće Miladinov. U znak priznanja za zaslužan rad u području slavistike i slovenistike svečano su otkriveni spomenici sveuč. profesorima dru F. Kidriču, dru R. Nahtigalu i dru F. Ramovšu.

Naše će čitaoce u prvom redu zanimati koje su referate održali delegati iz NR Hrvatske. Navest ću ih redom po sekcijama, i to po vremenskom redosljedu:

1. U *lingvističkoj sekciji* održani su ovi referati:

dr Ljudevit Jonke: Akcenatska problematika hrv. književnog jezika danas (odštampano u »Jeziku«, 1, 1961)

dr Zlatko Uince: Norme suvremenoga hs. književnog jezika

Jože Topovišič: Povojno raziskovanje slov. knjiž. jezika in njegove naloge

Stjepan Babić: Neutralizacija pridjeva u hrv. i srp. knjiž. jeziku (odštampano u Jeziku, 2, 1961)

dr Josip Ūrana: Zapadno područje ćirilice u 12. i 13. st.

dr Miroslav Kravar: Aktualni problemi savremene lingvistike

dr Mate Hraste: Vlastito ime u Jugoslavena (odštampano u Jeziku, 2, 1961)

dr Božidar Finka: Leksički problemi u toponomastici

Branko Polić: Osvrt na jezik Tita Brezovačkog u djelu »Matijaš Grabancijaš dijak«

dr Dalibor Brozović: O rekonstrukciji predmigracionog mozaika hrv.-srp. dijalekata
dr Žarko Muljačić: O imenu grada Dubrovnika.

2. U *literarnohistorijskoj sekciji* pročitani su ovi referati:

dr Fran Petreč: Literarna zgodovina in estetski kriterij

dr Aleksandar Flaker: Motivacijski sistemi u realizmu i modernizmu

dr Zdenko Škreb: Karakterizacija pjesničkog stila

Nevenka Košutić-Brozović: Hrvatska moderna i Przybyszewski

dr Ante Muljačić: Dostojevski i književno djelo Augusta Cesarca

dr Nikola Preobraženski: Prijatelj prijevod »Onjegina«

Petar Kepeski: Pozitivizam u nauci o makedonskoj književnosti

Franjo Grčević: Problemi interpretacije nekih modernih tekstova

Svetozar Petrović: Totalnost metoda ili kreativnost pristupa

Jože Pogačnik: Problem preučavanja starijih književnosti

Rafael Bogišić: Protivurjeđa u starijoj hrvatskoj književnosti